

Ekonomia informacji Josepha Stiglitz z perspektywy realistycznej filozofii ekonomii

Marcin Gola

Rozprawa doktorska napisana pod kierunkiem naukowym prof. dr. hab. Adama Glapińskiego

STRESZCZENIE

W drugiej połowie XX wieku w myśli ekonomicznej stopniowo rosło znaczenie informacji i wiedzy. Philip Mirowski, amerykański historyk ekonomii, w swoich licznych pracach w szczególności opisał tę transformację, jednocześnie krytykując jej niespójności, a w szczególności brak realizmowości tych teorii.

Mirowski w swoich publikacjach wskazuje, że wielu ekonomistów uznaje włączenie informacji i wiedzy do teorii ekonomii za ewolucyjne rozwinięcie paradygmatu ekonomii neoklasycznej. Na innym biegunie widzi jednak Josepha Stiglitz, dla którego powstanie tzw. ekonomii informacji (ang. *information economics, economics of information*) stanowi radykalny, wręcz epokowy przewrót, który unieważnia dotychczasowe podstawowe ustalenia dotyczące praw rządzących gospodarką.

Stiglitz rzeczywiście nazywa ekonomię informacji *nowym paradygmatem*, jednakże wbrew ocenom Mirowskiego wskazuje na realistyczny opis działania gospodarki jako jej główny atut.

Rozprawa stawia za cel odpowiedź na pytanie, czy teoria ekonomii informacji Josepha Stiglitz może w swojej istocie zostać nazwana realistyczną.

W celu rozstrzygnięcia tego problemu badawczego, jako punkt odniesienia dla badania realizmowości teorii ekonomii informacji, zostały przywołane dwa najdojrzalsze projekty z zakresu realistycznej filozofii ekonomii – krytyczny realizm (ang. *critical realism*) Tony’ego Lawsons oraz potoczny realizm (ang. *commonsense realism*) Uskali Mäkiego.

W dysertacji została dowiedziona prawdziwość głównej hipotezy rozprawy, sformułowanej następująco:

Ekonomia informacji Josepha Stiglitz, będąca próbą zmiany nauki ekonomii na bardziej realistyczną, wykazuje w dużej mierze cechy przystające do projektów realistycznych filozofii ekonomii Uskali Mäkiego i Tony’ego Lawsons. Na drodze do realizmowości napotyka jednak problemy metodologiczne, niemające w tych koncepcjach filozoficznych prostych i jednoznacznych rozwiązań.

W pierwszej części pracy trzy pierwsze rozdziały skupiają się na rekonstrukcji teorii wykorzystywanej w rozprawie. Rozdział pierwszy zawiera przegląd konotacji pojęcia

ekonomii informacji oraz krótki rys historyczny jej włączania do teorii ekonomii. Rozdział drugi rekonstruuje główne problemy badawcze oraz mechanizmy ekonomii informacji w teorii Stiglitz, a także przedstawia kluczowe schematy wyjaśniania używane przez amerykańskiego ekonomistę. Rozdział trzeci pracy przedstawia najważniejsze cechy ekonomii realistycznej poprzez rekonstrukcję postulatów proponowanych przez głównych przedstawicieli realistycznej filozofii ekonomii. W rozdziale tym zostały podsumowane zarówno podobieństwa, jak i różnice pomiędzy projektami badawczymi Mäkiego oraz Lawsona.

Druga część pracy analizuje teorię ekonomii informacji Stiglitz z perspektywy realistycznej filozofii ekonomii.

Rozdział czwarty dotyczy projektu badawczego Mäkiego, a jego treść dowodzi prawdziwości pierwszej hipotezy pomocniczej dysertacji: *Ekonomia informacji Stiglitz spełnia podstawowe postulaty Uskali Mäkiego w zakresie realistycznej filozofii ekonomii oraz posiada cechy unifikacji ontologicznej.*

W rozdziale piątym teoria ekonomii informacji Stiglitz skonfrontowana jest z postulatami Lawsona oraz dowiedziona zostaje druga hipoteza pomocnicza pracy: *Pomimo że Stiglitz używa modelowania matematycznego nieakceptowanego przez krytyczny realizm Tony'ego Lawsona, to istota jego ekonomii informacji spełnia postulaty lawsonowskiej reorientacji nauki ekonomii na rzeczywistość społeczną.*

Rozdział szósty dowodzi trzeciej hipotezy pomocniczej dysertacji: *Ekonomia informacji Stiglitz napotyka problemy metodologiczne, które także w realistycznej filozofii ekonomii nie posiadają prostych i jednoznacznych rozwiązań.* Na potrzeby ostatniego rozdziału w realistycznej filozofii ekonomii zostały zidentyfikowane cztery obszary, problemy czy wyzwania, które są bardzo istotne w dążeniu do ekonomii bardziej realistycznej, a które to obszary nie są na tyle szczegółowo omówione przez wspomnianych wyżej filozofów ekonomii, aby mogły stanowić jasne wskazówki dla uprawiania nauki ekonomii na sposób realistyczny lub przyjmowania realistycznej filozofii ekonomii jako punktu odniesienia do oceny teorii ekonomii. Obszary te to: brak oddawania postrzeganej rzeczywistości przez teorię realistyczną, dwojaka natura mechanizmów społecznych, kompozycja mechanizmów oraz problem jedności ontycznej. Rozdział szósty jednocześnie ukazuje, że postawa Josepha Stiglitz wobec tych czterech wyzwań jest kluczem do przedstawiania realistycznych cech jego ekonomii informacji.